

Державний навчальний заклад “Запорізьке вище професійне училище
“Моторобудівник”

Організація правової освіти та правового виховання учнів навчальної групи

З досвіду роботи

Підготував
класний керівник групи 4/15
Кириченко Віктор Анатолійович

2015 рік.

На даному етапі формування громадянського суспільства в нашій державі на чільному місці знаходиться проблема виховання громадянина України, здатного жити в правовій державі. Саме тому сьогодні багато науковців, викладачів, вчителів звертаються до проблеми визначення психолого-педагогічних засад правового виховання та правової освіти дітей.

Основою демократичного ладу в правовій державі є людина, для якої демократія є природним середовищем задоволення її особистих та суспільних запитів.

Сучасна демократія вимагає від особи не лише знання правових основ, законів та законодавчих норм, а й політичної активності, усвідомлення нею власної ролі і значення у житті суспільства та відповідальності за долю своєї держави.

Питання правової освіти та правового виховання учнів особливо актуальне у зв'язку з тим, що недавно прийнятий кримінально-процесуальний кодекс, який передбачає в нашій країні створення дитячих судів, що розглядатимуть справи неповнолітніх, яким виповнилося одинадцять років.

Необхідність проблеми правового виховання учнів на сучасному етапі, крім цього, зумовлена наступними основними факторами:

по-перше, однією із сторін всебічного розвитку особистості є наявність у неї високої культури поведінки, адже не можна вважати фізично здорову людину культурною, коли вона, маючи ґрунтовні знання, добре працюючи або навчаючись, порушує норми моралі чи законів;

по-друге, в Україні спостерігається тенденція зростання дитячої злочинності, поширення злочинності серед неповнолітніх випереджає її загальне зростання, при цьому вона "омолоджується".

Тому здійснення правовиховної роботи з учнями є доцільним з перших днів перебування дитини у навчальному закладі.

Правова освіта та правове виховання - це спеціалізована, систематична підготовка людей до суспільного життя в умовах демократії.

Правова освіта та правове виховання - це складна динамічна система, що поєднує:

- правові знання, на основі яких формуються уявлення про організацію життя громадян в політичному, правовому, економічному, соціальному та культурному середовищі демократичної держави;

- громадські чесноти - норми, установки, цінності та якості, притаманні громадянину демократичного суспільства.

Правова освіта і виховання є широким комплексом освітніх і виховних зусиль.

Правове виховання є невід'ємною частиною громадянського виховання.

Школа, професійно-технічний навчальний заклад визнаються осередком формування громадськості, що має сприяти розвитку демократичної, політичної культури, формуванню громадянської компетентності політико-правових знань, політичних умінь, гідності та відповідальності у молодих людей, усвідомленню і прийняттю ними демократичних принципів життя аа пріоритету прав людини.

Мета правової освіти та правового виховання - створення умов для формування особистості громадянина України, якому притаманні правова культура, усвідомлені цінності свободи, прав людини, відповідальність, готовність до компетентної участі у громадському житті.

Завдання правової освіти та правового виховання:

- сприяти становленню активної позиції учнів щодо реалізації прав і свободи людини;

- надати основні правові знання, сформуванню мотивацію та вміння, необхідні для відповідальної участі молоді в громадському житті;

- створити умови для набуття учнями досвіду громадянської дії, демократичної поведінки та конструктивної взаємодії.

Основні принципи правової освіти і виховання:

а) зв'язок із практичною діяльністю:

передбачає пріоритетність зорієнтованості учнів на навички соціальної взаємодії, вміння самостійно аналізувати різноманітні ситуації, перш за все у своєму життєвому середовищі, вміння самостійно приймати рішення і діяти у правовому полі;

б) зорієнтованість на позитивні соціальні дії, що означає цілеспрямованість громадянської освіти на соціальні очікування учнів, виховання потреби вчитися громадськості протягом усього життя;

в) демократичність:

означає виховання духу соціальної солідарності, справедливості, вміння конструктивно взаємодіяти з суспільством, з колективом, передбачає гуманістичні відносини між педагогами й учнями, атмосферу взаємоповаги та довіри у шкільному колективі, учнівське самоврядування, відкритість і зв'язок школи з іншими соціальними угрупованнями (сім'єю, дитячими і молодіжними організаціями, засобами масової інформації, церквою та ін.);

г) плюралізм:

означає виховання поваги до засад політичної, ідеологічної, етнонаціональної різноманітності; виховання толерантного ставлення до різних світоглядних, політичних доктрин, релігійних переконань, уникання екстремістських поглядів і поведінки у житті шкільного колективу.

При реалізації змісту правової освіти і правового виховання у навчальних закладах необхідно дотримуватись:

- особистісно зорієнтованого підходу, за якого в центр навчально-виховного процесу ставляться інтереси особи учня. Центральною ідеєю правової освіти при цьому є виконання "Декларації прав людини", а зміст її спрямовується на виховання громадянина демократичного суспільства, патріота України, який буде свою діяльність на основі визнання абсолютної цінності прав людини. Особистісно зорієнтований підхід при формуванні змісту правової освіти передбачає врахування вікових особливостей учнів, розробку змісту кожного конкретного етапу навчання і виховання за віковою вертикаллю у взаємозв'язаному контексті всього змісту освіти і виховання;

- діяльність підходу, який визначає спрямування змісту правового виховання на формування вмінь, що забезпечують розвиток соціальної активності особистості. Цей підхід реалізується шляхом створення навчальних, виховних ситуацій, в яких апробуються на практиці засвоєні загальнолюдські та громадянські цінності. Реалізація цього підходу здійснюється через роботу учнівського самоврядування шляхом реалізації глобальних проблем через локальні на основі позитивного досвіду участі учнів в окремих акціях, проектах тощо.

Одним із завдань, яке має бути розв'язане системою правового виховання є забезпечення функціональної правової вихованості. Тому зміст виховання в ПТНЗ має бути спрямований на здобуття учнями знань, вмінь, досвіду правових дій, громадянських переживань, що забезпечують успішність реалізації інтересів особистості у всіх сферах життя.

Ідеї прав людини мають бути основними та наскрізними в системі всього учнівського життя, в його формальних та неформальних проявах.

Правове виховання в закладах освіти повинно здійснюватись засобом цілеспрямованого впливу на організацію навчально-виховного процесу за такими напрямками:

1) створення тематичного курсу спілкування. Ознайомлення учнів з елементами правової освіти починається вже в школі на годинах спілкування. В ПТНЗ на таких бесідах треба давати учням певні знання щодо теоретичних засад демократії, історичного досвіду і життя сучасних демократичних суспільств, взаємозв'язку політичної та економічної системи, прав людини і механізмів їх захисту.

2) введення змісту правового виховання до вже існуючих заходів. Розробка і впровадження тематичних блоків у процесі виховної роботи, можливе введення окремих елементів змісту правового виховання при організації дозвілля і відпочинку учнів.

3) організація правового виховання під час позакласної та позаучилищної діяльності. Для цього застосовуються найрізноманітніші форми та методи роботи: традиційні зустрічі з працівниками правоохоронних органів, з викладачами правових дисциплін ВНЗ, екскурсії та експедиції, які мають правовиховне спрямування, диспути, дебати, заходи змагального характеру. Це дає можливість учням набути безпосереднього досвіду в реалізації прав і свобод людини, сформулювати організаційні та комунікативні вміння.

4) організація демократичного учнівського життя. Навчальний заклад як цілісний інститут є середовищем реалізації правової освіти і виховання. Правові навички діти засвоюють, беручи участь у повсякденному житті закладу, спільноти, громади. Практичною школою демократії має стати учнівське самоврядування.

Ефективне правове виховання можливе лише за реалізації прав і свобод людини в самому навчальному закладі. Стиль спілкування, зокрема між адміністрацією та вчителями й майстрами виробничого навчання має бути для учнів практичним прикладом толерантності, взаємоповаги, відкритості, демократизму. Педагог повинен поважати людську гідність учня, його право на власну думку. Необхідно залучити до співпраці зі школою батьків (якщо такі є), культивувати серед них правову культуру.

Успішність здійснення правової освіти та правового виховання значною мірою визначається методами, які використовуються педагогом в процесі роботи. Пріоритетну роль у громадянській освіті відіграють активні та інтерактивні методи, що стимулюють творчість, ініціативу, самостійне та критичне мислення.

Можна використовувати також традиційні: лекції, диспути, бесіди, самостійна робота з періодикою, написання рефератів, учнівські доповіді, повідомлення.

Застосування наведених форм і методів правого виховання створює умови для формування в особистості поведінкових норм, здатності адаптуватися до нових соціальних умов, орієнтуватися в них, захищати свої права, поважати інтереси і права інших.

Правове виховання може бути ефективним лише за умови створення правового простору в класі та ПТНЗ на засадах взаємної довіри, поваги до прав і свобод, толерантності, забезпечення умов для розвитку в учнів почуття власної гідності.

Одним із основних аспектів правовиховної роботи навчального закладу є формування у учнівської молоді правової культури.

Правова культура людини унікальна і полягає в тісному зв'язку основних її частин (знання законів - відношення до закону - поведінка).

Оволодівши в учнівські роки основами правових знань, учні протягом усього свого подальшого життя будуть збільшувати їхній обсяг, поглиблювати їх, тісніше зв'язувати з життям, з трудовою і суспільною практикою.

У навчальних закладах має бути розроблено наскрізну систему бесід та тематичних годин з морально-правового, патріотичного виховання учнів. Правове виховання учнів у навчальних групах не повинно зводитись до ознайомлення їх з деякими питаннями кримінального права, з "літерою" закону. Працівники правоохоронних органів, виступаючи перед дітьми, не тільки висвітлюють конкретні злочини, механізми їх скоєння і розкриття, а й аналізують їх, дають морально-правову оцінку негативним вчинкам, підкреслюють невідворотність відповідальності за скоєння.

Особлива увага приділяється проблемі виховання в учнів поваги до тих, хто охороняє порядок і закон. З цією метою доцільно було би проводити екскурсії учнів у відділок міліції, на пост ДАІ, організувати зустріч з представниками правоохоронних органів (кримінальної міліції, прокуратури).

Здійснення правовиховної роботи з дітьми вимагає використання негативних прикладів, щоб показати недоцільність їх наслідування.

По-перше, важливо не зловживати такими прикладами, щоб в учнів не сталося враження про навколишнє середовище як про сукупність тільки негативних явищ.

По-друге, треба домагатися колективного осуду негативних проявів, які мають місце у навчальній групі чи в училищі.

По-третє, якщо учні не розуміють суті негативного вчинку, є потреба розвінчати його на конкретних прикладах, зокрема зрозумілих і відомих їм, показати його аморальність.

По-четверте, необхідно розкрити учням шкідливість і аморальність окремих звичок, які призводять до окремих негативних вчинків.

По-п'яте, особлива виховна цінність у залученні учнів до посиленої діяльності у боротьбі з проявами морального зла. Така орієнтація дає можливість формувати у школярів "імунітет" проти морального зла.

Крім того, слід зазначити, що "імунітет" проти морального зла формується також у дітей, що потребують підвищеної педагогічної уваги та схильні до правопорушень.

Складовою правового виховання є превентивне виховання учнів. Профілактика правопорушень неповнолітніх вимагає своєрідного підходу і до вибору методів та форм виховної роботи. У превентивній роботі рекомендується застосовувати такі методи, що сприяють формуванню у школярів умінь та навичок правомірної поведінки. Досвід переконує, що часто учні в певних ситуаціях діють неправомірно, тому що не мають досвіду, а теоретичні знання не спрацьовують. Тому дітей частіше треба ставити в ситуацію всеобучу того чи іншого типу поведінки, організовувати різноманітні рольові ігри привчати дотримуватись правил людського співжиття.

Слід наголосити на ще одному профілактичному аспекті діяльності учнів. Вони повинні розуміти користь знань, вмінь, отриманих у навчальному закладі, для свого майбутнього. Це розуміння дасть можливість подолати такі моральні явища, як шпаргалки, намагання обманути педагога, обікрасти самого себе.

Попередження правопорушень серед учнівської молоді - це справа не тільки дорослих, а й самих учнів. Вони повинні, по змозі, залучатися до цієї справи. Це реалізується в діяльності учнівського самоврядування, комісії з профілактики правопорушень, де беруть участь діти. Випадки неадекватної поведінки, які трапляються в учнівському колективі, обговорюються на групових зборах, на робочих загальноучилищних лінійках.

З дітьми, що потребують підвищеної педагогічної уваги майстром виробничого навчання та класним керівником, соціальним педагогом, проводиться індивідуальна робота.

Правовиховна робота з учнями не може не враховувати тих умов, які склалися в їхніх сім'ях. Виявлення сімей, які продукують цю категорію неповнолітніх, вивчення стилю стосунків між батьками та дітьми, між подружжям, морально-психологічного клімату сім'ї допоможе налагодити контакти ж членами сім'ї, відновити її виховні можливості. Робота педагога з такими батьками надто складна і вимагає окремої розмови. Ця робота не завжди дає бажані результати і тоді доводиться вдаватися до радикальних заходів.

Формує відповідну правомірну поведінку в учнів стиль педагогічної діяльності і ставлення до них педагога. Якщо педагог не поспішає на заняття, якщо на уроці, на занятті дітям нудно, нецікаво, то чи можна чекати від учнів сумлінного ставлення до навчання, дисциплінованості, відповідальності? Якщо педагог недобррозичливий, нетактовний, то й учні негативно ставитимуться до нього, чинитимуть опір його виховному впливові. Цей негативний досвід вони переносять на ставлення до батьків і старших взагалі. Звідси і напрошується необхідність розробити своєрідний кодекс правил для вчителя, вихователя.

У межах навчального закладу необхідно розробити правила поведінки для учнів, а також правила внутрішкільного розпорядку та положення про чергування.

Слід зазначити, що часто правопорушення скоюються не через велике бажання зробити щось недобре, не через нестаток матеріальних благ в сім'ї, а через те, що підліток не вміє організувати свій вільний час, не може реалізуватися в навчальній та позаурочній діяльності. Виховну роботу у навчальній групі можна організувати за методикою колективної творчої діяльності, коли діти самі планують, самі готують, розробляють хід свят, виховних заходів, їх сценарії, проводять їх та аналізують досягнення і невдачі, результати. Особливістю проведення таких заходів є зайнятість кожного учня в тій чи іншій мірі, відповідальність кожного учня за якусь окрему ділянку роботи, що сприяє вихованню в учня соціальної активності, допомагає йому реалізувати себе, самоствердитися, вчить правильно і з користю для себе організувати свій вільний час.